

مصطفی جعفری، سر مؤلف ارزیابی جهانی تغییر اقلیم (IPCC)، برنده مشترک جایزه صلح نوبل در سال ۲۰۰۷ میلادی، عضو هیئت علمی و مشاور تغییر اقلیم، مجری تدوین استراتژیک برنامه کلان تحقیقات تغییر اقلیم
پست الکترونیک: mostafajafari@rifr-ac.ir

تغییر اقلیم و آنچه در شش سال گذشته گفته‌ایم

گرفته است که همیشه با دو روی سکه تغییر اقلیم، یعنی سیل و خشک‌سالی روبه‌رو بوده است. با این دو واقعیت چگونه برخورد کرده‌ایم. (۱۶) «گرمایش جهانی تهدیدی برای سلامت»، (۱۷) «تغییر اقلیم و تحریم: تهدید یا فرصت»، تحریم‌های مداوم که با آنها روبه‌رو بوده و هستیم، تا چه حد توانسته است ما را در حفظ منافع ملی و تدابیر مقابله با تغییرات اقلیمی فعال کند؟ (۱۸) «تغییر اقلیم و فلسفه: الهیون و مادیون»، (۱۹) «تغییر اقلیم و نقش مردم»، بخش عمده‌ای از موفقیت برنامه‌های کاهش انتشار و اثرات سوء تغییر اقلیم، یا افزایش امکان سازگاری در بخش‌های مختلف به میزان مشارکت فعال مردم بر می‌گردد. موضوعی که در سطح بین‌المللی مورد تأکید جدی قرار گرفته است. ما چگونه اقدام کرده‌ایم؟ (۲۰) «اهمیت انتشار دی‌اکسید کربن در تغییر اقلیم»، (۲۱) «مدل‌های اقلیمی به زبان ساده»، (۲۲) «تغییر اقلیم و ویروس کرونا (COVID-19)»، (۲۳) «تئوری‌های علمی تغییر اقلیم و تئوری توطئه»، شناخت مطلوب ما نسبت به انتشار گازهای گلخانه‌ای و مبانی علمی مرتبط با آن سبب می‌شود، کمتر تحت تأثیر مطالب غیرعلمی و تبلیغات بازیگران سیاسی در سطح بین‌المللی، یا منطقه‌ای قرار بگیریم. (۲۴) «برنامه ملی جنگل و تغییر اقلیم»، (۲۵) «برنامه کلان استراتژیک تحقیقات تغییر اقلیم»، (۲۶) «تغییر اقلیم و هزینه اجتماعی کربن در دولت بایدن»، (۲۷) «تغییر اقلیم و بازگشت آمریکا به موافقت‌نامه پاریس»، آنچه می‌آموزیم با نگاه بر تجربیات موفق دیگران باید تبدیل به برنامه‌ای شود که متناسب با شرایط کشور بومی‌سازی و اجرا شود. (۲۸) «هدف‌گذاری راهبردی در تغییر اقلیم»، در ارتباط با تغییر اقلیم در سطح بین‌المللی هدف‌گذاری و راهکارهای مختلف مقابله با تهدیدهای متناسب با اهداف ارائه می‌شود. آنچه برای ما مهم است، اینکه بتوانیم شرایط ملی و منطقه‌ای خود را درست تشخیص دهیم و نسبت به بومی‌سازی اهداف، یا سازگاری مناسب با شرایط موجود اقدام کنیم. (۲۹) «چگونگی ارزشیابی میزان قابل اطمینان بودن گزارش‌های تغییر اقلیم»، (۳۰) «اهداف COP26 در راستای توافق‌نامه پاریس و کنوانسیون تغییر اقلیم»، (۳۱) «تغییر اقلیم و توسعه پایدار»، (۳۲) «انتشار ششمین گزارش ارزیابی جهانی تغییر اقلیم پس از شش سال تلاش»، (۳۳) «تغییر اقلیم و استانداردها»، ضروری است، توانایی ارزیابی گزارش‌های بین‌المللی را داشته و با ساختار و چگونگی سازماندهی آنها آشنا باشیم، تا بتوانیم اولویت‌های ملی خود را در فرایندهای موجود مطرح، از آنها دفاع کنیم و به تأیید و تصویب برسانیم. (۳۴) «نقش دایره ریشی درخت در تولید داده‌های جایگزین در مطالعات تغییر اقلیم»، (۳۵) «نگاهی به تغییرات اقلیمی در تهران و پیش‌بینی تغییرات محتمل تا ۱۴۱۸»، (۳۶) «سازگاری جنگل‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی به تغییرات اقلیمی»، آشکارسازی تغییرات عوامل اقلیمی، چگونگی حفاظت و نگهداری از آنچه به‌عنوان اکوسیستم‌های طبیعی بسیار آسیب‌پذیر و شکننده خود در اختیار داریم، نکاتی هستند که همیشه باید در صدر برنامه‌های مرتبط با تغییرات اقلیمی قرار داشته باشد.

شش سال از انتشار نشریه «طبیعت ایران» گذشت. در این مدت ۳۶ شماره منتشر شد. از دغدغه‌های اعضای هیئت‌تحریریه و مسئولان نشریه پرداختن به چالش‌ها و مشکلات مبتلا به جامعه بود. یکی از چالش‌های اصلی و جدی که با آن روبه‌رو بوده و هستیم، «تغییر اقلیم» و اثرات گسترده آن بر بخش‌های مختلف است. برای تبیین و توجه به این مهم، «ستون تغییر اقلیم» به این موضوع اختصاص پیدا کرد. از ابتدا سعی کردم، به ابعاد مختلف تغییر اقلیم به‌طور مختصر و با توجه به مجال ستون اشاره کنم. موضوعات مطرح‌شده در هر شماره هنوز از اهمیت لازم برخوردار هستند. در اینجا تنها به بیان عناوین ستون‌های تغییر اقلیم، که در هر شماره ارائه شده است، بسنده می‌کنم و امیدوارم یادآوری این عناوین تلنگری باشد تا بررسی کنیم، مطالب مطرح‌شده تا چه میزان مورد توجه و کاربرد قرار گرفته است.

عنوان ستون تغییر اقلیم اولین شماره مجله طبیعت ایران که در تاریخ آذر و دی ماه ۱۳۹۵ منتشر شد به (۱) «تغییر اقلیم در ایران: واقعیت‌ها» اختصاص یافت. عنوان ستون در دومین شماره که در فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۶ چاپ شد (۲) «تغییر اقلیم در ایران و ناآگاهی‌ها» بود. تذکراتی که خوب است با توجه به واقعیت‌ها برای رفع نواقص اقدام شود. شماره‌های بعدی به ترتیب به عناوین زیر اختصاص داشتند. (۳) «ضرورت تدوین برنامه استراتژیک تغییر اقلیم در ایران»، (۴) «اهمیت استراتژی‌های مقیاسی در تدوین برنامه راهبردی تغییر اقلیم»، تدوین برنامه، به‌ویژه برنامه‌های راهبردی (استراتژیک) از ملزومات اساسی در مواجهه با تغییرات اقلیمی است که باید مورد توجه، اقدام و اجرا قرار گیرد. (۵) «موافقت‌نامه پاریس و تصمیم آمریکا»، (۶) «مشأ انسان‌سازی تغییر اقلیم از دیدگاه دانشمندان»، نکات مطرح‌شده می‌تواند ضمن شناخت عرصه

جهانی، واقعیت‌های علمی را آشکارتر ارائه کند. (۷) «تغییر اقلیم و سلامت، نگاهی راهبردی بر نقشه راه»، (۸) «تغییر اقلیم، گرمایش جهانی و تنوع زیستی»، (۹) «تغییر اقلیم، هوانوردی و رویای پرواز سبز»، تغییر اقلیم بر عرصه‌های مختلف اثر می‌گذارد و باید این عرصه‌ها و اثرات شناخته شوند. (۱۰) «پیش‌بینی‌های افزایش دما براساس سناریوهای IPCC»، گزارش‌های ادواری IPCC که ششمین شماره آن به‌تازگی منتشر شده است، باید به‌عنوان گنجینه‌ای ارزشمند در اختیار دانشمندان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران باشد و در تدوین برنامه‌ها به کار گرفته شوند. (۱۱) «نقش تالاب‌ها و تغییر اقلیم، استراتژی‌های کاهش و سازگاری»، (۱۲) «تغییر اقلیم و نقش کلیدی جنگل و مدیریت جنگل»، (۱۳) «حفاظت از جنگل‌های طبیعی، راهبردی استراتژیک، در سازگاری با تغییر اقلیم»، (۱۴) «تغییر اقلیم و گیاهان: مبانی نظری به زبان ساده»، جنگل‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی در کشور ما محدودیت‌های چشمگیر و آسیب‌پذیری بالایی نسبت به تغییرات اقلیمی دارند. موضوعی که باید مدیریت ریسک به جای مدیریت بحران در دستور کار قرار گیرد. (۱۵) «تغییر اقلیم: سیل و خشک‌سالی»، کشور ما در منطقه خاص جغرافیایی قرار

